

Nr 244.

Av herr **Brandt**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av den årliga lästiden vid folkskolan m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 149) till riksdagen angående reglering av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. förklarar vederbörande departementschef, att "det bör vara statsmakterna angeläget att med tjänliga medel främja den nu pågående utvecklingen för utsträckning av lästiden till 39 veckor".

Om det verkligen förhåller sig så, att det är en betydelsefull statsangelägenhet, att lästiden vid folkskolan allmänt utökas till 39 veckor, så må man väl spörja, vilket medel kan vara *mera* tjänligt för uppnående av det eftersträfvade målet än en lagstiftning, som kategoriskt fastställer lästiden till just 39 veckor! En sådan lagstiftning avböjer emellertid departementschefen under hänvisning till bl. a. de ekonomiska konsekvenserna.

Likväl är det ju uppenbart, att därest den lyckosamma utvecklingen hänemot 39 veckors lästid fortsätter i samma takt som hittills eller ytterligare påskyndas genom de utlovade tjänliga medlen, så måste ju de ekonomiska konsekvenserna för statsverket bli ungefär desamma som om den utökade lästiden lagstadgades. Med departementschefens deklarerade allmänna inställning till frågan hade det därför ovillkorligen varit mest konsekvent, om han föreslagit en obligatorisk lästid av 39 veckor.

Ty i själva verket kommer under förhandenvarande omständigheter en lagstiftning, som begränsar den obligatoriska lästiden till 36 $\frac{1}{2}$ veckor, att verka retarderande på utvecklingen framemot 39 veckor. Det synes nämligen ganska sannolikt, att kulmen redan nåtts i skoldistriktens frivilliga införande av den nionde läsmånaden. 1937 års folkskoleutrednings förslag, att den obligatoriska lästiden borde begränsas till blott 36 $\frac{1}{2}$ veckor, har faktiskt verkat avkylande på skoldistriktens iver att ytterligare utöka lästiden — man måste därför vara tacksam för att folkskoleutredningen blev färdig med sitt betänkande och förslag först så sent som i slutet av förra året — och om riksdagen nu godtar den kungliga propositionen, torde ambitionen komma att försvagas ännu mer. Det kan rent av tänkas, att skoldistrikt, som redan infört 39 veckors lästid, reducerar den till det obligatoriska minimum! I vilket fall som helst kommer de stora olägenheterna av en icke enhetlig lästid att kvarstå.

Det var av hänsyn till landsbygdens intressen som skolutredningen föreslog en lästid av blott 36 $\frac{1}{2}$ veckor. Men de faktiska förhållandena utvisa ju, att en mängd genuina bondedistrikt utan tvekan utsträckt lästiden till nio månader, medan många industrisamhällen stannat vid 36 $\frac{1}{2}$ veckor!

I mitt eget inspektionsområde, Dalarnes östra, som omfattar 24 skoldistrikt, har 20 infört 39 veckors lästid för såväl lärare som lärjungar, medan 3 stannat vid $36\frac{1}{2}$ veckor och endast 1 (inspektionsområdets minsta distrikt med endast fem lärare) bibehållit nu gällande minimitid av $34\frac{1}{2}$ veckor. Bland de tre distrikten med blott $36\frac{1}{2}$ veckor befinner sig emellertid Dalarnes största industrisamhälle, vilket efter min mening utgör ett skol-exempel på hur orimligt det i själva verket är, att skoldistriktet godtyckligt får avgöra lästidens längd. Ifrågavarande industri- och municipalsamhälle omgives på alla sidor av den övriga sockendelen, i vilken samtliga skolor har nio månaders lästid, och mitt i municipalsamhället ligger en köping som också infört 39 veckors lästid. En del lärare i municipalsamhället bor i köpingen, men de har kortare lästid och lägre lön än köpingens lärare!

Enligt den kungl. propositionen skulle ett läsår på $36\frac{1}{2}$ veckor omfatta 202 verkliga läsdagar. Antalet läsdagar under ett läsår på $34\frac{1}{2}$ veckor utgör 192. Den föreslagna förlängningen av lästiden skulle således innebära en ökning av tio läsdagar. Men av dessa tio dagar skulle tre kunna få användas till lärarkurser eller lärarmöten — och de kommer med visshet att uttagas, ty de är välbehöfliga. Återstår sju verkliga undervisningsdagar. Men även detta lilla tal kommer att i realiteten ytterligare reduceras genom ett ökat antal idrottslovdagar, vilka visserligen räknas som "verkliga läsdagar" (och naturligtvis är lika betydelsefulla som vanliga undervisningsdagar) men i alla fall minskar tiden för den övriga undervisningen. Så länge man haft blott $34\frac{1}{2}$ veckors lästid har man varit ytterst njugg med idrottslov, och skolreglementena har i allmänhet inte fixerat antalet dylika lovdagar, men numera har härvidlag skett en ändring, så att t. ex. i Västerås stift de nya skolreglementena upptar fyra hela eller åtta halva idrottslovdagar i skoldistrikt med $36\frac{1}{2}$ veckor. Följden blir i alla fall, att om också lästiden på papperet ökas med två hela veckor, så blir den reella vinsten blott tre à fyra riktiga undervisningsdagar!

Kan nu dessa få dagar kompensera den undervisningstid, som går förlorad genom de socialpedagogiska anordningar av varjehanda slag (läkarundersökningar, tandvård, skolbad etc.) som efter hand vidtagits i skolorna? Dessa utmärkta anordningar har givetvis det allra största värde för skolbarnen, men de tar tid från det egentliga skolarbetet, och man kan därför på goda grunder påstå, att en modern skola med $36\frac{1}{2}$ veckors lästid ger lärjungarna färre effektiva undervisningstimmar i de vanliga skolämnena än en "gammalmodig" skola med $34\frac{1}{2}$ veckor. I synnerhet om man betänker, att nya kursmoment såsom trafikundervisning tillkommit eller att gamla utvidgats såsom nykterhetsundervisningen. (Snart får väl folkskolan ta på sin lott även undervisning om giftgasskydd!)

Det är förvisso av yttersta vikt, att tiden för gymnastik och idrott är rundligt tilltagen i skolorna och att inom veckotimmarnas ram gott utrymme

finnes för de socialpedagogiska anordningarna, men det är därför inte i sin ordning, att den tid, som hittills stått till förfogande för läsning, skrivning, räkning etc., kommer att minskas. Det är ju tvärtom en allmän uppfattning, att tiden bör ökas. Men detta kan ske *endast* om den årliga lästiden utsträcker *utöver* 36 $\frac{1}{2}$ veckor, ty en ökning av lästiden till blott nämnda veckotal kompenserar *icke* de ovannämnda förlusterna i undervisningstid för de vanliga skolämnena.

På grund av erfarenheterna från mitt eget inspektionsområde i Dalarne, där förhållandena icke synnerligen torde avvika från förhållandena i det övriga landet, vågar jag hålla före, att en årlig lästid på 39 veckor för såväl lärare som lärjungar i allmänhet låter sig genomföras utan svårigheter. De fyra skoldistrikt, som icke utsträckt lästiden till nio månader, har icke i minsta mån annan social struktur än de tjugo distrikt, som infört den nionde läs månaden! Det är inte olika skolförhållanden, som föranlett den olika inställningen till frågan om läsårets förlängning. Utan helt andra förhållanden.

Och eftersom 20 skoldistrikt av 24 infört ett läsår på 39 veckor för både lärare och lärjungar, så innebär detta faktum jämväl, att man tillfredsställande löst frågan om fortsättningskolans organisation.

Med stöd av vad jag ovan anfört tillåter jag mig således hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 149 måtte förklara sig icke hava något att erinra emot att den årliga lästiden vid rikets folk- och småskolor utsträcker från minst 34 $\frac{4}{7}$ veckor till minst 39 veckor.

Stockholm den 14 mars 1939.

E. G. C. Brandt.
